

УДК 330.341

СТРУКТУРНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА

*О. В. Горняк, д. е. н., проф., Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
Ю. І. Пилипенко, д. е. н., проф., ДВНЗ «Національний гірничий університет»,
pelepenko@y@mail.ru*

У статті розглянуто напрями структурної політики України, спрямовані на посилення конкурентних позицій вітчизняної економіки в глобальному світовому господарстві. Проаналізовано моделі економічної еволюції країн, що відрізняються за своїм ресурсним та технологічним потенціалом. Обґрунтовано принципи впливу на структурні зміни через теорію життєвого циклу технологічного укладу. Запропоновано використання стимулюючої структурної політики, спрямованої на активізацію «точок» економічного зростання.

Ключові слова: структура економіки, структурна політика, структурні зміни, технологічні уклади, моделі розвитку, глобалізація.

Постановка проблеми. Сучасний етап глобалізації являє собою процес формування єдиного світового економічного, фінансового, інформаційного і гуманітарного простору, який обумовлює зниження ролі державних бар'єрів на шляху руху інформації, капіталів, товарів та послуг, а також зростання ролі наднаціональних інститутів регулювання економіки. В таких умовах конкурентоспроможність і перспективи розвитку будь-якої країни та соціально-економічне становище її громадян багато у чому залежать від того місця, яке займає національна економіка у міжнародному розподілі праці, від ступеня відповідності її структури та характеру структурних змін провідним тенденціям розвитку світогосподарських процесів.

Україна сьогодні не може вважатися країною, яка відповідає вимогам постіндустріального розвитку, оскільки ще не сформувала у національній економічній системі дієвих механізмів ініціювання прогресивних структурних зрушень на інноваційній основі. Нині вітчизняний підприємець має досить слабку мотивацію до здійснення інновацій, творча праця не є домінуючою для трудових колективів, а держава як регулюючий інститут не сприяє більш-менш суттєвій активізації інноваційної діяльності. У кінцевому рахунку ми маємо консервацію відсталості структури національної економіки,

переважно екстенсивний характер економічного розвитку і значну втрату Україною конкурентних позицій на світових ринках.

Відсутність радикальних змін у напрямку рішучого структурного оновлення суспільного виробництва означає не що інше, як закріплення України у ролі «світової периферії» та постачальника на світовий ринок сировини та напівфабрикатів. Тому нагальна необхідність структурної перебудови економіки України і формування в ній засад сучасного економічного зростання є очевидним і безперечним фактом збереження її економічної незалежності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Необхідно зазначити, що проблематика структурної модернізації та відповідної національної структурної політики для вітчизняної економічної думки не є новою. Так, наприклад, у працях Ю. Бажала [1], В. Гейця [2], А. Чухна [3] та інших українських економістів розглядаються питання структурних диспропорцій вітчизняної економіки та умови відповідності її структури вимогам сучасного етапу розвитку світової економіки, аналізуються механізми економічної політики держави, спрямовані на здійснення прогресивних структурних зрушень тощо. Проте, нинішня ситуація в економіці України доводить, що дана проблематика і надалі буде залишатися серед найбільш актуальних в економічній науці і до-

силь багато її аспектів будуть потребувати свого подальшого вирішення.

Формулювання мети статті. Метою даної статті є аналіз напрямів структурної політики України, спрямованих на посилення конкурентних позицій вітчизняної економіки в умовах глобалізації світового господарства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Необхідно констатувати, що динаміка структури української економіки не відповідає загальним закономірностям структурних зрушень, що відбуваються на сучасному етапі в розвинених країнах світу і знаходять свій прояв у зростанні частки високотехнологічних виробництв обробної промисловості, телекомунікаційних, фінансових і бізнесових послуг, а також соціально-орієнтованих видів економічної діяльності, випереджальному розвитку наукоємних, високотехнологічних галузей. Натомість в Україні сформувалася неефективна структура економіки з високою ресурсо- та енергоємністю виробництва, надмірним екстенсивним розвитком добувної промисловості, відсталістю агропромислового сектору, низьким рівнем інноваційного виробництва, відставанням розвитку інфраструктури, відірваністю фінансового сектору від реальної економіки, неефективним функціонуванням секторів, що забезпечують соціальний розвиток [1, с.11].

У сучасних умовах кожна країна, яка включається в міжнародний поділ праці, у тій чи іншій мірі втягується і в структурні зрушення економіко-технологічного характеру, які відбуваються у світі. Це зумовлюється тим, що техніко-економічний розвиток, як процес зміни технологічних укладів, власне, і є можливим завдяки світовому ринку, на якому відбувається переміщення між країнами товарів та економічних ресурсів. Проте визнання закономірностей циклічності світового розвитку зовсім не означає, що економічний потенціал кожної конкретної країни автоматично підкоряється тому ритмові, який задається світовою економікою.

Глобальні економічні процеси встановлюють певну еталонну траєкторію техніко-економічного розвитку, вздовж якої можна очікувати еволюціонування (зі своїми національними особливостями) конкретних

країн. Тому при виборі моделі майбутнього розвитку не можна забувати про те, що в кожному конкретному випадку будуть існувати певні межі свободи цього вибору, які зумовлені, по-перше, загальносвітовими закономірностями технологічних циклів та, по-друге, специфічними рисами соціально-економічного розвитку певної країни. Іншими словами, визначення моделі майбутнього розвитку країни, з одного боку, детермінується відносно жорсткими техніко-економічними закономірностями еволюції людства а, з іншого – припускає певні відхилення від середньосвітових тенденцій з урахуванням особливостей економічного, ресурсного, культурного та інших потенціалів національних економік.

З теоретичної точки зору в сучасному глобальному просторі можна умовно виділити дві основні моделі, які характеризують особливості економічної еволюції країн, що відрізняються за своїм потенціалом. Так, країни-лідери світового технологічного та економічного прогресу дотримуються моделі «піонерного розвитку». В межах цієї моделі вони створюють найбільш досконалі за рівнем розвитку технології виробництва та найбільш ефективні (з точки зору зростання національного багатства) економічні механізми свого функціонування.

Інша модель – це модель для країн «що рухаються навздогін». Вона характерна для тих, які знаходяться або на більш низьких щаблях світового рейтингу країн за рівнем розвитку, або навіть розташовані на «периферії» світового техніко-економічного прогресу. Головна особливість цієї моделі полягає в тому, що в ній розвиток національних економік базується на засвоєнні технологій та економічних механізмів, які вже функціонують у країнах-лідерах. Вважається, що країни, які вирішують завдання скорочення та подолання відставання від лідерів у своєму соціально-економічному розвитку, повинні дотримуватися стратегії, яка є наздоганяючою. У відповідність із такою стратегією країни, які встали на шлях прогресивних структурно-технологічних перетворень, проходять у своєму розвитку ряд послідовних етапів, які багато в чому копіюють ті кроки, які вже пройшли у своєму минулому країни-лідери – від етапу видобування та

переробки сировини до етапу досліджень та розробки.

Зважаючи на свою практичну цінність для умов трансформаційних економік, теорія країн «що рухаються навздогін» викликала підвищену цікавість та неоднозначні оцінки у науковців постсоціалістичного простору, у тому числі й в Україні. У цьому зв'язку виникає необхідність з'ясування того, в якій мірі дана теорія може бути застосована для умов України і чи є для неї якась альтернатива?

Так, на думку одного із найбільш яскравих дослідників теорії «розвитку, що рухається навздогін» В. Іноземцева, подібний розвиток «... приносив успіх тільки за наявності двох обов'язкових умов. По-перше, країна «що рухається навздогін» могла досягти значних результатів тільки тоді, коли «країна, яку вона наздоганяє» знаходилася на більш високих ступенях того ж технологічного укладу, що й вона сама. По-друге, практика «руху навздогін» здатна стати ефективною тільки у тому випадку, коли її адекватним інструментом стають мобілізаційні методи, які включають прямий примус, якщо людина розглядається, по суті, лише як знаряддя виробництва. Отже, кордони розвитку для країни «що рухається навздогін», не безмежні» [5, с. 10].

Інший дослідник даної теорії В. Мау, також досить критично оцінює можливість її застосування для умов Росії. Свою позицію він аргументує наявністю істотної різниці в ресурсах еволюції індустріального та постіндустріального суспільства. Якщо основними факторами індустріального розвитку є традиційні види – земля, праця та капітал, то постіндустріальне суспільство базується на використанні якісно іншого ресурсу – творчого потенціалу особистості. Тому характерними рисами постіндустріального господарства є «... з однієї сторони, невідтворюваність основного фактору виробництва, а з іншої – непорівнюваність витрат та результатів у виробничому процесі. У першому випадку ми маємо на увазі, що пропозиція творчої діяльності обмежена, формування її суб'єкта займає десятиліття, а її використання фактично не може бути регламентованим за канонами індустріальної епохи. У другому випадку ми акцентуємо увагу на

тому, що ні економічні, ні позаекономічні фактори не можуть стати основними в процесі мобілізації творчої активності, а застосування некваліфікованої робочої сили або величезних матеріальних ресурсів не здатне призвести до тих результатів, до яких приводить використання творчих здібностей людини. Тому розвиток постіндустріального суспільства є природним процесом, який неможливо прискорити будь якою мобілізацією» [6, с. 15].

Ми повністю погоджуємося з аргументами, які висувують В. Іноземцев та В. Мау, щодо обмеженості даної теорії та неможливості її застосування в умовах сучасного простору колишніх республік СРСР. Дійсно, за рахунок самовідтворення, відносно легкого управління, наявності відповідних ресурсів тощо можливість прискореного розвитку суспільства індустріального типу була досить реалістичною. Навпаки, мобілізаційний характер еволюції постіндустріального типу є неможливим внаслідок самої специфіки креативної, творчої діяльності. Відтак, фактично, модель «розвитку, що рухається навздогін» спрямована на закріплення технологічного та економічного відставання одних країн від інших, на консервацію існуючих рис нерівномірності світового розвитку.

Водночас, ми не можемо погодитися із висновком, який був зроблений В. Іноземцевим на основі аналізу проблем даної теорії. На його думку, «... у XXI столітті Росія повинна взяти курс на еволюційний поступовий розвиток, щоб стати зрілою індустріальною системою... Росія повинна здійснити могутній індустріальний прорив, і інструментом такого прориву повинні стати господарська відкритість, активне залучення інвестицій у створення нових виробничих потужностей в обробній промисловості і високих технологій, що надають людям нові робочі місця, податки державі та безцінний трудовий досвід підростаючому поколінню» [7, с. 276].

Тобто, фактично, на нашу думку, в подібному твердженні формуються своєрідні етапи розвитку російської держави на декілька наступних десятиліть. Першим етапом ставиться за мету формування в Росії всіх рис зрілої індустріальної системи, а другим

– становлення постіндустріальних секторів в економіці даної країни.

Ми більш схильні погодитися дещо з іншим констатуючим висновком за результатами аналізу моделі «розвитку, що рухається навздогін», який був зроблений українським дослідником В. П. Семиноженко. На його думку, «найголовнішим стратегічним завданням України є визначення власного місця в глобальній структурі світу, що динамічно змінюється. ... Повторення шляху, вже пройденого розвинутими індустріальними країнами, так званого «розвитку, що рухається навздогін» ... є неефективним. Доганяти таким чином можна нескінченно, догнати – ніколи. ... На сьогодні і в перспективі єдиною можливістю рівноправного входження нашої держави в глобальну еко-

номіку є побудова дієвої інноваційної архітектури, яка повинна спиратися на українські «конкурентні прориви», що вже є в гуманітарній, геополітичній, економічній сферах» [8].

У цьому відношенні, вже з практичної сторони досліджуваної проблеми, розглянемо два можливих варіанти зовнішньоекономічної політики країни – стратегію «науково-технічного лідерства» та стратегію «динамічного надолуження» (див. табл. 1). Перший варіант цієї стратегії реалізували США у післявоєнний період, другий – Бразилія з метою створення власної авіаційної промисловості. В обох випадках реалізація даних стратегій принесла у свій час і США, і Бразилії позитивні результати. Якої ж з цих стратегій притримуватися нашої країни?

Таблиця 1

Види міжнародних конкурентних стратегій на динамічних ринках

	Науково-технічне лідерство	Динамічне надолуження
Участь країни у НДДКР	Активна, самостійна	Активна адаптація до впровадження зарубіжних технологій
Мета національних підприємств	Монополія на нових ринках	Монополія на ринках, які залишають країни-лідери
Завдання держави	Фінансування фундаментальної науки	Координація зусиль національних фірм в прикладних НДДКР та експансії на зовнішні ринки
Відношення до іноземних підприємств	Конкуренти	Конкуренти, джерела нових технологій

Джерело: [9, с. 59].

Питання багато у чому є риторичним, а відповідь на нього, на наш погляд, (тим більше з точки зору аналізу теорії «розвитку, що рухається навздогін») очевидним. Зважаючи на відносно високий (у крайньому випадку, порівняно з багатьма іншими країнами) рівень розвитку вітчизняної фундаментальної науки, наявність непоганих стартових позицій за деякими високотехнологічними напрямками (наприклад, космічна галузь, електрозварювання тощо) та, одночасно, суттєве відставання у рівні технологічності традиційних галузей, міжнародна конкурентна стратегія України має бути змішаною.

За останні два десятиліття в умовах швидкого розвитку науково-технічної ре-

волюції, еволюція поглядів на рушійні сили та чинники розвитку міжнародної спеціалізації фактично призвели до створення нової теорії міжнародної торгівлі. Американський економіст М. Портер у свій час запропонував замість статичних порівняльних переваг розглядати в якості структуроутворюючого базису міжнародної торгівлі конкурентні переваги. Принципова новизна цього підходу визначається зокрема тим, що відповідно до нього країни можуть здобувати переваги навіть за відсутності визначених факторних переваг (що було головним в попередніх концепціях).

Портер вважає, що конкурентоздатність країни слід розглядати через призму міжнародної конкурентоздатності не окре-

мих її підприємств, а кластерів – об'єднань фірм різних галузей. Причому тут принципове значення має здатність цих кластерів ефективно використовувати внутрішні ресурси. Вченим була розроблена система детермінантів конкурентних переваг країн, яка отримала назву «конкурентний ромб» (або алмаз) за чисельністю основних груп таких переваг. До них відносяться:

- факторні умови: трудові й природні ресурси, науково-інформаційний потенціал, капітал, інфраструктура, у тому числі фактори якості життя;

- умови внутрішнього попиту: якість попиту, відповідність тенденціям розвитку попиту на світовому ринку, розвиток обсягів попиту;

- суміжні та обслуговуючі галузі (кластери галузей): сфери надходження сировини і напівфабрикатів, сфери надходження обладнання, сфери використання сировини, обладнання, технологій;

- стратегія і структури фірм, внутрішньогалузева конкуренція: цілі, стратегії, способи організації, менеджмент фірм, внутрішньогалузева конкуренція [10, с.124–125].

Після появи теорії кластерного розвитку Портера багато країн світу включили їх у якості стратегічних цілей у свої програми розвитку. Подібний підхід, на нашу думку, потрібно використати і в умовах нашої країни. Використовуючи свої конкурентні переваги (за рахунок інтелектуального, природно-ресурсного, географічного та інших факторів) на світовому ринку, спираючись на взаємопов'язані науково-виробничоресурсні комплекси, можна досягти суттєвого зрушення місця та ролі України в глобальному світі.

З огляду на можливі конкурентні переваги нашої країни необхідно зазначити наявність чотирьох домінуючих сьогодні в глобальному просторі «пучків технологій»: по-перше, пучок інформаційно-комунікаційний, по-друге, біотехнологічний, по-третє, нанотехнологічний і, по-четверте – технології створення і переробки нових матеріалів.

У період до середини XXI ст. у світовій економіці відбудуться значні технологічні зрушення, основними напрямками яких є:

- нанотехнології та інформаційно-

комунікаційні технології (ІКТ-технології). Нанотехнології – один із базисних напрямів шостого технологічного укладу, на основі яких розвиватимуться фотоніка та оптико-інформатика, нові покоління високопродуктивних і мініатюрних комп'ютерів, великих інтегральних схем та інше;

- ІКТ-технології отримають подальший розвиток у таких напрямках: використання багатомовного Інтернету з автоматизованими перекладачами, національні і глобальні інформаційні системи у сфері екології, медицини, освіти;

- біотехнології та охорона здоров'я – освоєння досягнень генної інженерії дозволить здійснити технологічний переворот у виробництві високоефективних лікарських препаратів, біологічних засобів боротьби із шкідниками рослин і тварин, подолання і усунення забруднення навколишнього середовища;

- енергетична революція, перехід до відтворювальних джерел енергії;

- нові покоління матеріалів – продовження тенденції заміни металів та інших конструкційних матеріалів композиційними матеріалами, керамікою, пластмасами. Отримають розповсюдження наукомісткі інтелектуальні композити;

- екологічно чистий транспорт та аерокосмічні технології – мова йде про електромобілі та автомобілі з водневим двигуном, системи тросового транспорту, екраноплани, нові покоління екологічно чистих двигунів, навігаційні системи регулювання транспортного руху, що скоротить небезпеку аварій;

- екологізація технологічного прогресу;

- військово-технічна революція – створення нових поколінь високоточної зброї і засобів її доставки, технічні засоби боротьби проти тероризму і підтримки правопорядку, технології подвійного призначення [11].

Тому сьогодні перед суспільством стоїть завдання формування такої стратегії економічного розвитку, реалізація якої б стимулювала перерозподіл ресурсів із технологічно відсталих секторів національної економіки у виробничі системи провідних технологічних укладів. На наш погляд, необхідно через концентрацію ресурсів у точках економічного зростання, тобто у декількох базисних інноваціях, функціонування яких визначатиме технологічне лідерство Украї-

ни у системі глобального розподілу праці, сформувати умови для широкої дифузії інновацій в суміжні галузі національної економіки і, тим самим, підвищити загальний

рівень технологічної та економічної конкурентоздатності вітчизняної економіки на світовому ринку (див. рис. 1).

Рис. 1. Стратегія реформування технологічної структури економіки України

Необхідно підкреслити, що у контексті зазначеної стратегії визначальним моментом її успішної реалізації є підвищення інноваційної мотивації господарюючих суб'єктів за рахунок формування відповідного інвестиційно-інноваційного середовища, оскільки саме механізми саморегулювання здатні стати стрижнем процесів технологічного оновлення національної економіки. Водночас, активну і послідовну позицію у даній стратегії реформування технологічної структури повинна зайняти держава. Фактично, мова повинна йти про особливу форму стимулюючої антициклічної політики, яка опирається на закономірності еволюції технологічної складової економічного розвитку.

З теоретичної точки зору при формуванні тактики та стратегії структурного розвитку національної економіки необхідно враховувати, за визначенням Ю. В. Яременко, аспект «багаторівневої економіки» [12]. Він стверджував, що обмеженість якісних ресурсів призводить до їх концентрації у вузьких сегментах економіки, склад яких залежить від інституційного механізму розподілу ресурсів. Тому, в нормально функціонуючій економіці існує технологічна багатокладність, за якої технологічні уклади нижчого рівня приймають на себе компенсаційне навантаження, зумовлене дефіцитом якісних ресурсів, і підтримують економіку у

технологічній рівновазі. Технологічні уклади верхніх рівнів реалізують функцію заміщення масових ресурсів якіснішими, забезпечуючи тим самим перехід відстаючих секторів на більш високий рівень та, відповідно, до нового технологічного укладу. «Таким чином, відзначає Ю. В. Яременко, в економіці виникають певні заміщуючі потоки, які сприяють зрушенню всієї системи вверх по ієрархії рівнів технологічного розвитку. Образно кажучи, економіка сама себе тягне за волосся. До того ж цей «двигун» слугує підтримці технологічної рівноваги» [13, с. 102–103].

Повністю погоджуючись з Ю. Яременко, підкреслимо, що його висновки логічно опираються на основні закономірності еволюції складних соціально-економічних систем, зокрема, їх структурного розвитку. У розвитку структур велике значення грає спадкоємність, формування нових структур у надрах старих і на їхній основі. У будь-якій структурі завжди присутні елементи старих і зачатки майбутніх взаємозв'язків, крім того, різні структури часом співіснують одна з одною. На першому етапі елементи нових структур, що зароджуються, не можуть існувати інакше, як пристосовуючись до старих компонентів, вбудовуючись у систему їхніх зв'язків. Однак поступово зв'язки трансформуються, виникає нова цілісність, і все повторюється спочатку.

Таким чином, процес становлення в надрах старої структури національної економіки нового технологічного укладу об'єктивно загострює проблему рідкості (дефіциту) економічних ресурсів. Виникає протиріччя перерозподілу ресурсів між новим укладом, для повноцінного формування якого необхідний досить великий обсяг ресурсів, та старим, домінуючим на той час укладом, відтворення якого також потребує значного ресурсного потенціалу, тим більше, що у даний перехідний період саме за рахунок його розвитку задовольняються більшість потреб суспільства і визначаються поточні кількісні параметри економічного зростання національної економіки.

Тому, якість і темпи структурних перетворень багато у чому залежать від інвестиційних можливостей економіки і, насамперед, від можливостей вкладання інвестиційних ресурсів у технологічний розвиток. Можна стверджувати, що в макроекономічному аспекті зрушення в технології і техніці є одним із головних рушіїв зміни в структурі національної економіки у цілому. Саме тому інвестиційна та структурна політика не можуть розглядатися окремо, тому що зміст структурної політики визначає цілі руху економічної системи, а інвестиційної – засоби досягнення і одночасно можливості досягнення даних цілей. Безумовно, що структурні зміни можливі за рахунок різних факторів, проте реалії сьогодення свідчать, що структурні зміни, які відповідають найбільш сучасним тенденціям економічного розвитку, відбуваються за рахунок нововведень.

Висновки. Закономірністю сучасного розвитку є певна технологічна багатоукладність, де нові, передові уклади виступають своєрідними «локомотивами» для технологічного оновлення укладів традиційних. Така ж технологічна багатоукладність характерна і для сучасної економіки України. Проте, на жаль, провідні ролі в нашій економічній системі відіграють не нові, так звані «інформаційні уклади», а традиційні, які спираються (в кращому випадку) на технології індустріального (а не постіндустріального) суспільства. Причому технологічна багатоукладність як сфера міжукладних взаємодій не приводить в наших умовах до руйнування старого технологічного укладу,

а відтворює його у більш широких масштабах.

Саме у такий період повинна зростати активність державної економічної політики, спрямованої на подолання об'єктивних кризових явищ. При розробці системи заходів структурної політики державні органи регулювання повинні враховувати конкретно-історичний стан національної економіки у розрізі її «перебування» на тій чи іншій фазі життєвого циклу технологічного укладу. Пов'язані з інноваційним процесом на макрорівні, технологічні уклади мають стадії життєвого циклу активного інноваційного зростання – від зародження, формування та розвитку базових галузей до їх подальшої стагнації. На кожній із цих фаз еволюція технологічного укладу супроводжується різними формами інновацій і різними механізмами їхнього впровадження. Нарешті, період розвитку життєвого циклу технологічного укладу більш тривалий, ніж звичайний середньостроковий економічний цикл і займає декілька десятиліть. Відтак, відповідно до специфіки технологічного оновлення на кожній з цих фаз, державна антициклічна політика повинна, на наш погляд, мати і відповідні важелі регулювання.

Жодний набір заходів «класичних» видів антициклічного регулювання не сприяє структурній перебудові економіки і її виходу з кризового становища у новій якості. Оскільки тільки інновація буде сприяти зростанню продуктивності капіталу, то тільки економічна політика, спрямована на збільшення мотивації економічних суб'єктів до інноваційного оновлення технологічної бази своєї діяльності, відповідатиме вирішенню завдання формування нової технологічної структури національної економіки. Потіки інвестиційних ресурсів, які спрямовуються (у тому числі «завдяки» помилковій державній політиці) у старі технологічні уклади без попереднього розкриття інноваційних «точок» економічного зростання, тільки відтермінують початок глибокої кризи національної економічної системи.

Стимулююча політика, спрямована на активізацію «точок» економічного зростання, може у значній мірі посприяти появі інноваційної ніші та базисної інновації. Остання закладає підґрунтя для розвитку

нового сектору економіки і через механізм кластеру нововведень розконсервовує інноваційний потенціал національної економічної системи в цілому. Разом із зміною технологічного укладу відбувається і зміна провідних секторів економіки, базисних галузей, що, в свою чергу, змінює напрями потоків ресурсів і капіталів. Разом з тим, загальне підвищення ефективності вкладення капіталу, як відображення нової технологічної основи економічного розвитку, формує умови для якісного структурного оновлення національної економіки в цілому.

Література

1. Економічна оцінка державних пріоритетів технологічного розвитку / За ред. д-ра екон. наук Ю. М. Бажала. – К. : Ін-т економ. та прогноз., 2002. – 320 с.
2. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004–2015 роки) «Шляхом європейської інтеграції» / Авт. кол.: А. С. Гальчинський, В. М. Геєць та ін. Національний Інститут стратегічних досліджень [Інститут економічного Прогнозування НАН України, Міністерство економіки та питань європейської інтеграції України]. – К. : ІВЦ Держкомстату України, 2004. – 416 с.
3. Чухно А. А. Твори: у 3 т. / А. А. Чухно. // НАН України, Київ. Нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Наук.-дослід. фін. ін-т при М-ві фін. України. – К., 2006. – Т.2: Інформаційна постіндустріальна економіка: теорія і практика. – 2006 – 512 с.
4. Структурні перетворення в Україні: передумови модернізації економіки / А. П. Павлюк, Д. С. Покришка, Я. В. Белінська [та ін.]; за ред. Я. А. Жаліла. – К. : НІСД, 2012. – 104 с.
5. Иноземцев В. Л. Пределы «догоняющего» развития / В. Л. Иноземцев. – М. : ЗАО «Издательство «Экономика», 2000. – 295 с.
6. Мау В. Догоняющая модернизация в современной России / В. Мау. // Проблемы теории и практики управления. – 2004, № 4. – С. 13–16.
7. Иноземцев В. Л. Современное постиндустриальное общество: природа, противоречия, перспективы / В. Л. Иноземцев. – М. : «Логос». – 2000. – 193 с.
8. Семиноженко В. П. Инновационная политика для Украины. «Догонять» можно бесконечно, догнать – невозможно / В. П. Семиноженко. // Газета «День» от 12 февраля 2004 года.
9. Рей А. Конкурентные стратегии государства и фирм в экспортноориентированном развитии / А. Рей. // Вопросы экономики. – 2004. – № 8. – С. 56–64.
10. Портер Е. Майкл. Конкурентная стратегия: Методика анализа отраслей и конкурентов / Майкл Е. Портер; Пер. с англ. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2005. – 454 с.
11. Кузик Б. Н. Россия 2050 – стратегия инновационного прорыва / Б. Н. Кузик, Ю. В. Яковец. [2-е изд., доп.]. – М. : ЗАО «Издательство «Экономика», 2005. – 624 с.
12. Яременко Ю. В. Теория и методология исследования многоуровневой экономики / Ю. В. Яременко. // Избр. труды в 3-х книгах. [Кн. 1]. – М. : Наука, 1997. – 428 с.
13. Яременко Ю. В. Экономические беседы / Ю. В. Яременко. – М. : Центр исследований и статистики науки, 1999. – 344 с.

В статье рассмотрены направления структурной политики Украины, направленные на усиление конкурентных позиций отечественной экономики в глобальном мировом хозяйстве. Проанализированы модели экономической эволюции стран, отличающихся за своим ресурсным и технологическим потенциалом. Обоснованы принципы влияния на структурные изменения через теорию жизненного цикла технологического уклада. Предложено использование стимулирующей структурной политики, направленной на активизацию «точек» экономического роста.

Ключевые слова: структура экономики, структурная политика, структурные изменения, технологические уклады, модели развития, глобализация.

The directions of the structural policy of Ukraine aimed at strengthening the competitive positions of the domestic economy in the global world economy are considered. The models of economic development of the countries differing by their resource and technological potentials are analysed. The principles of influence on structural changes are grounded by the theory of technological structure life cycle. The use of promotional structural policy aimed at activation of economic growth «points» is suggested.

Keywords: structure of economy, structural policy, structural changes, technological structure, models of development, globalization.

Рекомендовано до друку д. е. н., проф. Задосю А. О.

Надійшла до редакції 12.07.14.